

Nieuwe concept-kerndoelen: de beweegthema's 1

Wat zijn mogelijke veranderingen voor de praktijk?

Binnen het domein Leren bewegen zijn drie conceptkerndoelen geformuleerd die de basis vormen voor de lessen bewegingsonderwijs: deelnemen aan bewegen, verbeteren beweegvaardigheid en beweegactiviteit passend maken. Het domein richt zich op beter leren bewegen door een breed beweegaanbod. In deze herziening sluiten de beweegthema's beter aan op de huidige beweeg- en sportcultuur en zorgen voor een doorlopende leerlijn po-vo. In dit artikel worden de nieuwe beweegthema's vergeleken met de bestaande leerlijnen uit het de basisdocumenten po en onderbouw vo. Veel thema's blijven herkenbaar, terwijl sommige een nieuwe benaming hebben gekregen of geheel nieuw zijn geïntroduceerd binnen het curriculum van het primair- of voortgezet onderwijs. | Wiebe Faber, Oscar Scipio en Eric Swinkels

Eric Swinkels

Naast het domein Leren bewegen zijn er ook nog de domeinen Samen bewegen en Betrokken bewegen, deze bespreken wij in volgende artikelen. De conceptkerndoelen zijn nu in de fase van beproeven wat betekent dat de verwachte bruikbaarheid getest wordt in de praktijk. Vervolgens worden deze wettelijk vastgesteld. Daarna gaat SLO in samenwerking met de KVLO en het werkveld leerlijnen ontwikkelen op basis van de geactualiseerde kerndoelen bewegen en sport.

De drie conceptkerndoelen van bewegingsonderwijs binnen Leren bewegen versterken elkaar. Deelnemen aan bewegen richt zich op het deelnemen aan allerlei beweegthema's,

voorheen de leerlijnen/bewegingsthema's (kerndoel 1). Het verbeteren van beweegvaardigheid richt zich op beter leren bewegen binnen de aangeboden beweegthema's (kerndoel 2). De beweegactiviteit passend maken door de leerling richt zich op het afstemmen van beweegactiviteiten op hun eigen mogelijkheden (kerndoel 3). Dit zijn alle drie ervaringsdoelen. Ervaringsdoelen beschrijven de verwachte inspanningen van leerlingen en stimuleren vaardigheden, ervaringen, inzichten en waardevorming die hun horizon verbreden of kennis verdiepen.

In dit artikel diepen we kerndoel 1, deelnemen aan bewegen, verder uit. Het gaat er bij dit kerndoel om dat leerlingen, door deel te nemen aan uiteenlopende beweegactiviteiten, een

breed beweegrepertoire opbouwen. Soms heeft dit geen invloed op het schoolcurriculum en zal de lesinhoud niet veranderen, in andere beweegthema's zal het wellicht voor verandering, verbetering of vernieuwing zorgen.

Bij kerndoel 1 wordt gesproken over vijftien beweegthema's. De verandering is dat in de basisdocumenten po en onderbouw vo gesproken werd over leerlijnen en bewegingsthema's. In het huidige basisdocument po staan twaalf leerlijnen (31 bewegingsthema's) en in het basisdocument onderbouw vo staan zes activiteitsgebieden met 22 leerlijnen beschreven. Een aantal subthema's van de leerlijnen zijn niet verdwenen maar worden in de beschrijving van de beweegthema's uitgelegd. We werken de vijftien beweegthema's en de mogelijke verschillen hier verder uit.

Vanuit de KVLO maken we een eerste inschatting van de betekenis van de beweegthema's en hoe ze zich verhouden tot de huidige leerlijnen uit de basisdocumenten. We kijken ook naar welke gevolgen dat heeft voor de ontwikkeling van eventuele nieuwe beweegthema's.

Balanceren

In het primair onderwijs is balanceren een herkenbaar beweegthema waarbij het gaat om evenwicht handhaven en herstellen. Bij het primair onderwijs bestond de leerlijn balanceren

Domein	Kerndoel po/so	Kerndoel onderbouw v(s)o
Leren bewegen	1 Deelnemen aan bewegen	1 Deelnemen aan bewegen
	2 Verbeteren beweegvaardigheid	2 Verbeteren beweegvaardigheid
	3 Beweegactiviteit passend maken	3 Beweegactiviteit passend maken

uit de bewegingsthema's: balanceren, rijden, glijden en acrobatiek. De bewegingsthema's rijden en glijden zijn niet verdwenen maar worden beschreven in de begrippenlijst van de conceptkerndoelen.

Bij het voortgezet onderwijs is balanceren beschreven als spanningsveld tussen handhaven van het evenwicht en het verliezen hiervan. Deze beweeguitdaging was vooral uitgewerkt voor acrogym.

Rijden en glijden, zoals mountainbiken, schaatsen, skaten/skeelers werden binnen het voortgezet onderwijs als voorbeelden van de actuele beweegcultuur genoemd en uitgewerkt. Door rijden en glijden op te nemen binnen het beweegthema balanceren lijkt dit thema opgenomen te worden als ervaringsdoel en het belang ervan wordt onderkend.

In het primair- of voortgezet onderwijs worden de termen acrobatiek of acrogym niet meer beschreven. In het domein Samen bewegen komt acrogym nog voor als een voorbeeld van een primair onderwijs uitwerking (bij te denken valt aan) bij kerndoel 4, Bewegen met anderen.

Wij verwachten dat balanceren gegeven kan worden zoals binnen de huidige leerlijnen het geval is. Waar acrobatiek/acrogym een plek krijgt binnen het schoolcurriculum van zowel primair- als voortgezet onderwijs kan in de verdere uitwerking van de beweegthema's door SLO verhelderd worden.

Bewegen in en op het water

In het voortgezet onderwijs is bewegen in en op het water als schoolactiviteit een herkenbaar beweegthema. Bij voortgezet onderwijs scholen die een zwembad dicht bij de school hebben wordt zwemmen soms opgenomen in het programma. In het basisdocument onderbouw vo (2007) is zwemmen ook opgenomen. Bij zwemmen worden daar beweegthema's beschreven: zwemmen als race, als avontuur, als survival, als spel en als springen in het water.

Bewegen in en op het water is binnen het primair onderwijs geen herkenbaar beweegthema dat standaard wordt aangeboden binnen het onderwijsprogramma.

Onder bewegen in en op het water wordt binnen de conceptkerndoelen

Rijden en glijden, zoals mountainbiken, schaatsen, skaten/skeelers

gesproken van zwemmen, kanoën, roeien, surfen, suppen en zeilen. Kennismaken met dit beweegthema kan voor zowel primair onderwijs als het voortgezet onderwijs een uitdaging worden. Basisvoorwaarden als een zwemdiploma, beschikbare zwembaden, buitenwater en/of financiële middelen zijn niet direct voor alle leerlingen/scholen beschikbaar.

Omdat het hier een nieuw beweegthema betreft is het voor zowel po- als vo-scholen noodzaak om na te denken hoe dit vorm te geven binnen het curriculum. De leraar en daarmee de school heeft de verantwoordelijkheid om kinderen veilig in en op het water te begeleiden, zodat alle kinderen aan water activiteiten kunnen meedoen.

In de praktijk kan gedacht worden aan het opnemen van kennismaking met verschillende vormen van bewegen in en op het water, bijvoorbeeld via lessenreeksen, clinics, sportdagen of kampen.

Een neveneffect kan zijn dat de school een rol speelt in het bijhouden van zwemvaardigheden gedurende de schoolperiode en/of een vangnet kan opstellen in samenwerking met de gemeente voor leerlingen zonder zwemdiploma (in het kader van inclusiviteit) zodat kinderen veilig in en op het water kunnen bewegen.

Bewegen op muziek

Dit beweegthema is voor primair en voortgezet onderwijs herkenbaar en gaat nog steeds om het uitvoeren van bewegingspatronen op muziek, waarbij het tempo, ritme en de timing van bewegen passen bij de muziek.

Doelspelen

In het primair onderwijs werd doelspelen ingedeeld in de bewegingsthema's keepersspelen,

lummelspelen en aangepaste sportspelen. In het voortgezet onderwijs werd onderscheid gemaakt tussen spelen met dribbelen en/of samenspelen en onderscheppen en spelen waarbij met de bal gelopen wordt.

In de begrippenlijst van de conceptkerndoelen wordt doelspelen omschreven als het passeren van een tegenstander met een speelvoorwerp om dicht bij het doel te komen of het innemen van een positie om het doel te raken, terwijl de tegenstander probeert het speelvoorwerp te onderscheppen en/of het doel te verdedigen. Dit wordt samengevat als 'passeren en onderscheppen'.

Lummelspelen kwam in het primair onderwijs wel voor in de uitwerking van de leerlijn doelspelen. Het passeren van de lummel om de bal naar een medespeler over te spelen terwijl de tegenspeler probeert de bal te onderscheppen om zelf in balbezit te komen, komt niet meer expliciet in de tekst voor. Lummelen is een methodische stap naar het passeren van een tegenstander en komen tot een doelpoging. De vraag is of lummelen binnen dit beweegthema in de latere uitwerking terugkomt.

Draaien

Draaien wordt beschreven als het inzetten van rotatie om breedte- en/of lengte-as en tijdig deze rotatie weer afremmen.

Voor het primair onderwijs is de term over de kop gaan veranderd in het beweegthema draaien, wat nog steeds dezelfde beweeguitdaging heeft met daarbij een toevoeging van draaien om de breedte-as. Draaien werd in het in het basisdocument onderbouw vo niet apart als leerlijn genoemd. De activiteiten die nu onder draaien vallen werden beschreven onder bijvoorbeeld springen (saltospringen) en zwaaien (trapezeczwaaien en ringzwaaien).

Met dit beweegthema wordt draaien benadrukt als beweeguitdaging al dan niet gecombineerd met springen en zwaaien.

Fitness

Fitness is in het curriculum een nieuw beweegthema. Het doel van fitness is het uitvoeren van (een serie) bewegingen met variatie in intensiteit om inspanning of ontspanning te ervaren. Het ligt buiten het bereik van de lessen bewegingsonderwijs om fitness daadwerkelijk in te zetten om de fitheid van leerlingen te verbeteren.

Binnen het primair onderwijs kan fitness zich richten op het in aanraking komen met een bewegingsbaan of een oefencircuit om kennis te maken met wat inspanning met het lichaam doet. Bij het voortgezet onderwijs kan fitness zich richten op het in aanraking komen met vormen van crossfit, kracht- en conditiecircuit of ontspanningsoefeningen. Vanwege de populariteit en de aandacht voor een gezonde leefstijl is fitness één van de nieuwe beweegthema's voor het voortgezet onderwijs in de onderbouw. Bij het primair onderwijs lijkt dit beweegthema niet van toepassing voor de onder- en misschien zelfs de middenbouw. De verdere uitwerking door SLO zal moeten uitwijzen of dit het geval is.

Hardlopen

Voor het primair onderwijs en voortgezet onderwijs is dit beweegthema herkenbaar. Het gaat bij het beweegthema hardlopen om zo snel mogelijk ergens te komen of in een bepaald tempo vol te kunnen houden. Dit is weinig veranderd ten opzichte van de tekst die in de basisdocumenten po-vo staan en zal bestaan uit vormen van duurlopen, sprinten en estafette, waarbij leerlingen leren te versnellen, in een gelijkmatig tempo te lopen en dat langer kunnen volhouden.

Jongleren

Jongleren wordt beschreven als het wegspeken van een speelvoorwerp zodat dit gevangen kan worden of in beweging blijft. Hieronder vallen de subthema's werpen en vangen

(bijvoorbeeld met een softbal overgooien), soleren (bijvoorbeeld trucjes doen met een basketbal), retourneren (bijvoorbeeld bij badminton een shuttle overspelen).

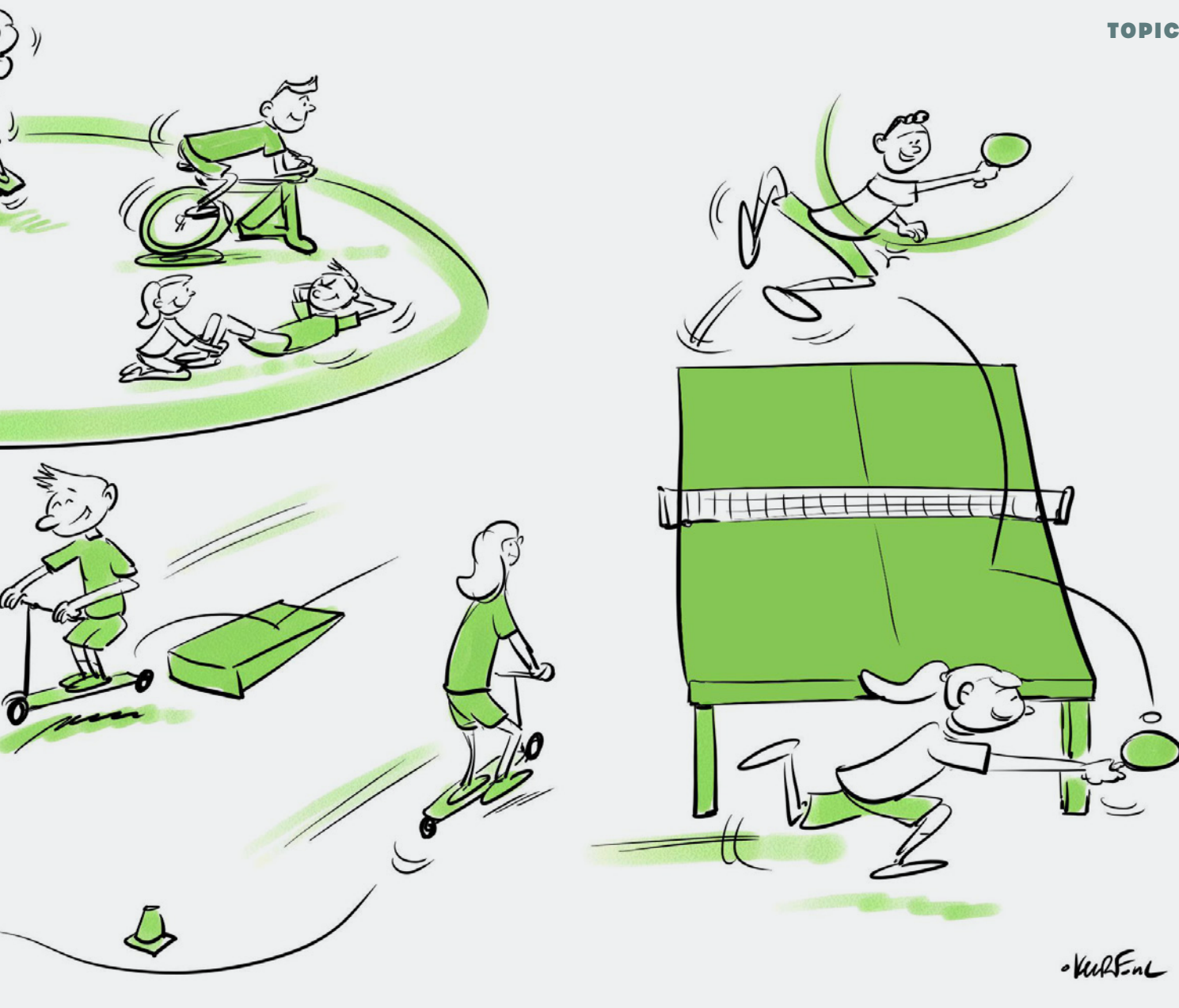
Voor het primair onderwijs was de indeling van jongleren, waaronder werpen en vangen, soleren en retourneren al bekend. Het gaat hierbij in het nieuwe beweegthema om objectmanipulatie (bal, frisbee, shuttle enz.) samen met een ander (retourneren of werpen en vangen) of individueel (soleren). Vanuit het voortgezet onderwijs wordt jongleren nu nog vaak gezien als circusactiviteiten, zoals balanceren op een bal, ballen jongleren of andere circus gerelateerde activiteiten. De term voor het beweegthema is daarmee in het voortgezet onderwijs nog

onbekend en moet anders worden geïnterpreteerd.

In de fase van beproeven zal SLO wellicht nog kunnen onderzoeken hoe dit beweegthema zich verhoudt tot terugslagspelen en in hoeverre hier overlap ligt in de beweeguitdaging met retourneren.

Klimmen

Voor het primair onderwijs zijn de bewegingsthema's klauteren en touwklimmen samengevoegd tot het beweegthema klimmen. Het gaat in het nieuwe beweegthema nog steeds om het gebruiken van steun- en hangpunten om je te kunnen verplaatsten over klim- en klautervlakken. Klimmen werd in het basisdocument onderbouw vo beschreven als keuze-activiteit, waarbij onderscheid werd

• KURFENL

gemaakt tussen verticaal gezeerd klimmen, omlaag abseilen en het horizontaal traverseren. In de ongezeerde vorm heeft klimmen als boulderen een flinke ontwikkeling doorgemaakt. In de bovenbouw vo wordt klimmen genoemd als een van de te kiezen turnonderdelen.

De toelichting van het bewegethema geeft naar verwachting in de basis geen reden tot een verandering in het primair- en voortgezet onderwijs. De uitwerking van SLO zal bepalen of dit bewegethema een andere invulling zal krijgen.

Springen

Het bewegethema springen gaat over het afzetten om in de lucht te zweven, met als doel een zo grot mogelijke

afstand of hoogte te overbruggen (atletisch springen). Springen is ook afzetten om al dan niet met handenplaatsing in de lucht te zweven en gecontroleerd te landen. Deze sprongen kunnen ook herhaald worden (gymnastisch springen).

Binnen het primair onderwijs omvatte de leerlijn versus de conceptkerndoelen springen vijf bewegingsthema's: vrije sprongen, steunsprongen, loopsprongen, touwtjesprongen en ver- en hoogsprongen. Deze sluiten grotendeels aan bij het nieuwe bewegethema springen.

Voor het voortgezet onderwijs blijft de indeling grotendeels gelijk, met springen als onderdeel van turnen (vrije sprongen, steunsprongen, herhaald springen) en ver- en hoogsprongen als atletiekonderdeel. Op basis van de

toelichting voor het primair- en voortgezet onderwijs verandert er in de basis ('t wat) weinig. De uitwerking van SLO zal bepalen of dit bewegethema een andere invulling zal krijgen.

Stoeien en treffen

Het bewegethema stoeien en treffen is een nieuw bewegethema. Bij stoeien gaat het om door duwen/trekken/kantelen/werpen een medespeler uit balans te brengen, terwijl deze probeert de balansverstoringen te voorkomen. Bij treffen is het doel elkaar willen raken met of zonder speelvoorwerp en tegelijkertijd het raken door de ander proberen te voorkomen.

Voor het primair onderwijs is de leerlijn stoeispelen anders benoemd en vervangen door stoeien en treffen.

Treffen is voor het primair onderwijs een nieuw beweegthema en wordt vaak verward met trefbalspelen. Bij dit beweegthema gaat het echter om treffen bij verdediging- en vechtsporten. Denk aan schouder-touch (eventueel met foam stick) als voorloper op bijvoorbeeld karate of schermen. In het voortgezet onderwijs wordt stoeispelen aangeboden als judo-vorm om elkaar uit balans te brengen en te controleren op de grond. Als er pakken beschikbaar zijn kunnen naast grondtechnieken ook staande werptechnieken aan bod komen. Trefspelen staat in het basisdocument onderbouw vo beschreven met wapen (schermen) of zonder wapen (karate-do of (kick)boksen).

Terugslagspelen

In het beweegthema terugslagspelen gaat het om het wegspele van een speelvoorwerp binnen het speelveld, zodat de ander deze niet kan terugspelen. Dit wordt ook wel 'over en weer inplaatsen' genoemd. Voor het primair onderwijs is dit een nieuwe benaming voor een beweegthema, die veel raakvlakken heeft met jongleren (retourneren), mikken en doelspelen. Dit maakt dit beweegthema binnen het primair onderwijs nog lastig te duiden. Wellicht wordt dit duidelijker in de fase van beproeven. Voor het voortgezet onderwijs is het beweegthema terugslagspelen bekend. Hier vielen activiteiten zoals volleybal, badminton, tafeltennis en tennis onder. De laatste jaren zijn deze aangevuld met racketspelen zoals padel en pickleball.

Tikspelen

Het beweegthema tikspelen wordt beschreven als iemand willen uittikken of afgooien met een speelvoorwerp, terwijl de ander dit probeert te voorkomen. Dit wordt ook wel inblijven en uitmaken genoemd. Hieronder vallen de subthema's tikspelen, afgooispelen en honkloopspelen. Het voortgezet onderwijs vielen tik- en afgooispelen eerder onder spelen met inblijven en uitmaken, naast slag- en loopspelen. Voor het primair en voortgezet onderwijs verandert er in de basis ('t wat)

weinig. De uitwerking van SLO zal bepalen of het anders ingevuld kan gaan worden. En hoe die invulling er kan gaan uitzien?

Wegspelen en mikken

Bij het beweegthema wegspele en mikken gaat het om het wegspele van een speelvoorwerp om dit zo ver weg mogelijk te krijgen of om dit in of tegen een mikdoel te krijgen. Voor het primair onderwijs is dit geen verandering. Wegspelen was al een bewegingsthema onder de leerlijn mikken, ze zijn hier samengevoegd tot één beweegthema. Dit beweegthema komt in het voortgezet onderwijs niet expliciet voor, wat in eerste instantie tot verwarring kan leiden. Mikken werd daar niet als afzonderlijk beweegthema benoemd; mikken op een korf of basket viel onder doelspelen. Wegspelen werd niet als los thema gebruikt, maar elementen ervan zijn terug te vinden in slag- en loopspelen (of spelen met inblijven en uitmaken), zoals softbal en soms cricket.

Zwaaien

Zwaaien wordt beschreven als schommelend, hangend of steunend zwaaien aan of op een toestel. Deze indeling is voor zowel het primair- als het voortgezet onderwijs herkenbaar en past bij de beschrijving van de huidige leerlijnen.

Samenvatting

Samenvattend zien we veel overeenkomsten met de eerdere beschrijvingen uit de basisdocumenten en de uitgangspunten van *Curriculum.nu*. De conceptkerndoelen geven een heldere weergave van de kern van bewegingsonderwijs en sluiten goed aan bij de praktijk. Er is een bewuste poging gedaan om de taal en leerlijnen van het primair en voortgezet onderwijs te verbinden, maar in sommige beweegthema's lijken de accenten nog te wisselen. Soms sluit de inhoud van de conceptkerndoelen meer aan bij het primair onderwijs terwijl in andere gevallen het voortgezet onderwijs als uitgangspunt lijkt te zijn genomen. Dit kan een kwestie van gewenning zijn, of een noodzakelijke aanpassing binnen het

werkveld. De fase van beproeven zal worden gebruikt om te kijken of er nog aanpassingen nodig zijn om alle beweegthema's vloeiender in elkaar te laten overgaan.

Vanuit het primair onderwijs fungeren de huidige leerlijnen als methodische opbouw die vaak in samenhang worden aangeboden. Jongleren, lummelen en mikken worden hierin bijvoorbeeld gezien als voorwaardelijk voor doelspelen, waarbij samenspel en tegengesteld belang gaat meespelen. Binnen het voortgezet onderwijs lijken de verschillende activiteitsgebieden en sporten te fungeren als basis voor de beweegthema's. Bij basketbal komen bijvoorbeeld beweegthema's als doelspelen, mikken en jongleren aan bod via passeren en onderscheppen of werpen en vangen. Dit kan de eerdergenoemde verschillen in interpretatie in terminologie verklaren tussen het primair en voortgezet onderwijs. De nieuwe beweegthema's zorgen voor een herindeling van sommige activiteiten. Deze verdwijnen niet, maar vallen onder een ander of nieuw beweegthema.

Het analyseren van de conceptkerndoelen heeft bij ons als auteurs (adviseurs voor po en vo) waardevolle discussies opgeleverd over de interpretatie en toepassing ervan in de zaal. In een volgend artikel gaan we dieper in op de praktische vertaling van de overige conceptkerndoelen bewegen en sport. ●

Bronnen

Scan of klik [hier](#) naar de bronnen

Contact

onderwijs@kvlo.nl

Wiebe Faber, Oscar Scipio en Eric Swinkels zijn onderwijsadviseurs po en vo bij KVLO

Tekening

John Körver

Kernwoorden

conceptkerndoelen, beweegthema's, basisdocument, domein leren bewegen